

norden

Pohjoismaiden
ministerineuvosto

Ved Stranden 18
DK-1061 København K

Puh. +45 3396 0200
Faksi +45 3396 0202
www.norden.org

9. toukokuuta 2016
16-00516-2

Vastaus kirjalliseen kysymykseen ruokahävikistä

Hanna Kososen (kesk.) esittämä kysymys:

Pohjoismaiden ministerineuvosto antoi vuonna 2013 seuraavan ilmoituksen Pohjoismaiden neuvoston suositukseen 16/2011:

”Ruokahävikin vähentäminen on nykyään tärkeä kysymys Pohjoismaiden ministerineuvostolle. Pohjoismaiden neuvostolle vuonna 2012 annetun ilmoituksen jälkeen päätettiin kohdistaa vuoden 2013 priorisointibudjetista 4 miljoonaa Tanskan kruunua eri hallinnonalojen välisiin ruokahävikin vähentämistoimiin. Nämä toimet pohjautuvat Pohjoismaiden ministerineuvoston jo käynnissä olevaan työhön ja niitä jatketaan tulevina vuosina, jos suinkin mahdollista.”

Ministerineuvoston ilmoituksesta käy ilmi, että suunnitteilla on kolme konkreettista projektia:

- a) ruokahävikin määritelmät ja mittausmenetelmät
- b) päiväysmerkinnät
- c) ruokapankit – selvitys ja kokemustenvaihto.

Yllä mainittuihin aloitteisiin viitaten kysytään:

1. Mitkä ovat näiden kolmen hankkeen tärkeimmät tulokset?
2. Mitä tilastotietoja on olemassa ruokahävikistä eri Pohjoismaissa vuosina 2010–2014?
3. Mitkä aloitteet ovat olleet tehokkaimpia ruokahävikin vähentämisessä Pohjoismaissa?
4. Onko ruokahävikin vähentäminen osa Pohjoismaiden ministerineuvoston työtä tällä hetkellä? Mitkä ovat siinä tapauksessa tärkeimmät toimenpiteet?

1. Mitkä ovat näiden kolmen hankkeen tärkeimmät tulokset?

Ensiksikin on tärkeää korostaa, että projektien toinen vaihe on vastikään päättynyt ja että kaikkien projektien kolmas vaihe jatkuu vuonna 2016. Projektien kolmannessa vaiheessa painopisteessä on erityisesti tulosten viestintä, mukaan lukien suuntaa antavat suositukset ruokahävikin vähentämiseksi.

Ruokahävikin määritelmiä ja mittausmenetelmiä koskevan projektin keskiössä on ruokahävikin määrittelemisen alkutuotannossa. Siihen kuuluvat myös tiedonkeruun metodologia ja tilastojen esittely Pohjoismaiden alkutuottajille. Tavoitteena on saada parempaa tietoa merkittävästä - mutta "näkyvästä" - ruokahävikistä, jota tapahtuu viljelysmailla, talleissa ja navetoissa, kalastuksessa ym.

Projektissa on laadittu analyyskejä ja kerätty tietoa kalastus- ja vesiviljely- sekä maan- ja puutarhanviljelysektoreilta. Tulokset julkistetaan vuoden 2016 ensimmäisellä puoliskolla. Tavoitteena on laatia käsikirja siitä, miten voidaan kerätä tilastoja ruokahävikistä alkutuotannon osalta.

Päiväysmerkintöjä koskevassa osaprojektissa on tutkittu, miten elintarviketeollisuus Pohjoismaissa päättää säilyvyysmerkinnöistä. Tähän liittyen on tutkittu eroja teollisuuden käyttämissä merkinnöissä "parasta ennen" tai "viimeinen käyttöpäivä". Tutkimustulokset julkaistaan tältä osin helmikuussa 2015.

Vuosina 2015 ja 2016 hanke on jatkunut säilyvyyspäivämäärien ja hävikin välisen yhteyden analysoinnilla. On tutkittu myös ruokahävikkiä koskevia sääntöjä, muun muassa Pohjoismaiden välisiä eroja elintarvikkeiden säilytyslämpötiloja koskevissa vaatimuksissa. Tutkimustulokset julkaistaan tältä osin toukokuussa 2016.

Projekti jatkuu vuonna 2016, jolloin tiedotuksen painopiste lisääntyy.

Ruokapankkeja koskevassa osaprojektin ensimmäisessä vaiheessa kartoitettiin elintarvikkeiden uudelleenjaon laajuutta ja siitä saatuja kokemuksia Pohjoismaissa (raportti tammikuussa 2015). Projektin toisessa vaiheessa osallistettiin mm. työpajojen avulla useita ruokapankkien toimijoita Pohjoismaissa ja käytiin järjestelmällisesti läpi järjestelmät ja kokemukset, joita on saatu ruokapankkien rahoituksen organisoimisesta, laadunvalvontajärjestelmästä ja jäljitysjärjestelmästä elintarvikkeiden uudelleenjakeluun osallistuvissa organisaatioissa. Helmikuussa 2016 julkaistiin projektin tätä osaa koskeva raportti, joka sisältää suosituksia hallituksille, kaupankäynnille ja ruokapankeille.

Projektin kolmannessa vaiheessa testataan elintarvikkeiden uudelleenjaon erilaisia malleja kussakin Pohjoismaassa.

Tietoa hankkeesta ja linkit julkaistuihin raportteihin löytyvät sivustolta [Reducing food waste](#)

Vuoden 2017 alussa projektissa laaditaan suuntaa antava suositusluettelo Pohjoismaiden ministerineuvostolle.

Mitä tilastotietoja on olemassa ruokahävikistä eri Pohjoismaissa vuosina 2010–2014?

Ei ole olemassa koottua tai vertailtavissa olevaa pohjoismaista tilastoa ruokahävikin laajuudesta. Yleisesti ottaen voidaan sanoa, että ruokahävikkiin liittyvä tiedonkeruu on suhteellisen uusi ilmiö. Tämän lisäksi tiedonkeruu on tavallisesti melko kallista ja sitä on hankala saada vertailukelpoiseksi – miten voidaan esimerkiksi vertailla itse raportoidun kyselyn tietoja jätehuollon valvontatietoihin? Tutkimusmenetelmät ovat yleisesti ottaen kehittyneet vuodesta 2010; niinpä vuoden 2010 lukuja ei välttämättä voi verrata vuoden 2014 lukuihin. Ruokahävikkitietoja ei kannata vertailla eri maiden välillä, koska niissä on käytetty eri menetelmiä ja määritelmiä.

Tanska

Tanskassa ei ole koottua tilastoa ruokahävikin kehittymisestä, mutta vuodelta 2014 peräisin olevien epävirallisten lukujen mukaan tanskalaisen ruokahävikin arvioidaan olevan noin 700 000 tonnia. Hävikki jakautuu siten, että 260 000 tonnia tulee kotitalouksista, 227 000 elintarvikeyrityksiltä, 67 000 vähittäiskaupasta, 29 000 hotelleista ja ravintoloista ja 31 000 tonnia laitoksista ja ruokaloista.

Uudemmat kyselyt sekä muun muassa vähittäiskaupan tiedot osoittavat, että Tanskan ruokahävikki voi olla laskussa, mutta suuntausta ei ole vahvistettu tilastollisesti.

Ruotsi

Ruotsin elintarvikevirasto, maatalousvirasto ja luonnonsuojeluvirasto ovat tehneet yhteistyötä hallituksen toimeksiannosta vähentääkseen ruokahävikkiä 2013–2015. Luonnonsuojeluvirasto on ollut vastuussa Ruotsin ruokahävikin valvonnasta.

Viimeisin tutkimus osoittaa, että kauppojen, ravintoloiden ja kotitalouksien ruokahävikki on Ruotsissa laskussa. Ravintoloissa suurin hävikki tulee hedelmistä ja vihanneksista (n. 39 prosenttia). Elintarvikekaupassa hävikkiä tulee eniten lihasta (n. 35 prosenttia) sekä hedelmistä ja vihanneksista (n. 25 prosenttia). Suurkeittiöissä ruokahävikki on lisääntymässä, mikä johtuu ensisijaisesti suurkeittiöiden ateriamäärien lisääntymisestä. Elintarvikevirasto julkaisee tilastotiedot Ruotsin elintarviketeollisuuden osalta vuoden 2016 ensimmäisellä puoliskolla. Alkutuotannon ruokahävikistä puuttuu tietoja. Ruotsin luvut koskevat ruokajätettä, Norjan luvut puolestaan ruokahävikkiä. (ruokahävikki on ruokajätteen varsinainen osa).

Sektori	Ruokajäte 2012		Ruokajäte 2014	
	Tonnia	Kiloa/hlö	Tonnia	Kiloa/hlö
Elintarvikekauppa	45 000	5.	30 000	3.
Ravintolat	79 000	8.	66 000	7.
Suurkeittiöt	64 000	7.	70 000	7.
Kotitaloudet	770 000	81.	720 000	74.
Elintarviketeollisuus	–	–	–	–
Alkutuotanto	–	–	–	–

Lähde: Slutrapport – Regeringsuppdrag för minskat matsvinn 2013-2015 (Livsmedelverket 2016);

http://www.livsmedelsverket.se/globalassets/matvanor-halsa-miljo/miljo/matsvinn/slutrapport-matsvinn_160321.pdf

Norja

Norjassa ruokahävikkiä pyritään torjumaan suuressa määrin hankkeen «ForMat» avulla, joka on elinkeinoelämän oma panostus ruokahävikin vähentämiseksi. Hankkeessa kootaan tilastoa elintarviketeollisuuden, tukkukaupan, elintarvikekaupan ja kotitalouksien ruokahävikistä (Østfoldforskning 2015);

<http://ostfoldforskning.no/uploads/dokumenter/publikasjoner/766.pdf>.

Elintarviketeollisuus Vuosina 2010 - 2014 elintarviketeollisuuden elintarvikehävikki on lisääntynyt. Tältä jaksolta saadut tiedot eivät kuitenkaan ole täysin vertailukelpoisia. Vuosien 2013 ja 2014 tiedot ovat täysin vertailtavissa. Sinä aikana elintarviketeollisuuden hävikki väheni 4,3 prosentilla.

Tukkukauppa Vuosina 2010 - 2014 tukkukaupan hävikki lisääntyi hieman. Hävikkiä on eniten hedelmä- ja vihannespuolella. Tukkukaupan kokonaishävikki on kuitenkin hyvin rajallinen (0,32 prosentin hävikki liikevaihdosta).

Elintarvikekauppa Elintarvikekaupan hävikki on pysynyt hyvin tasaisena vuosina 2010–2014. Niissä kaupoissa, joissa on palveleva tuoretiski, hävikki on kuitenkin selkeästi pienentynyt, kun taas muissa kaupoissa hävikki on jonkin verran kasvanut.

Kotitaloudet Kyselyjen mukaan norjalaiset kuluttajat sanovat, että heidän ruokahävikkinsä oli vuonna 2015 pienempi kuin vuonna 2010 17 tuoteryhmän kohdalla 18:sta (tuoreiden vihannesten hävikki oli suurempi). Jokaisen norjalaisen oman kotitalouden ruokahävikki on keskimäärin 46,3 kg vuodessa (Østfoldforskning 2013).

Suomi

Ruokahävikin arvioidaan olevan Suomessa kokonaisuudessaan 400 000–500 000 tonnia vuodessa, mikä vastaa noin 15 prosenttia kaikista elintarvikkeista. Hävikki jakautuu seuraavasti: alkutuotanto 12 %, elintarvikeyritykset 20 %, vähittäiskauppa 18 %, food service ja ravintolat 20 % ja kotitaloudet 30 %.

Suomen ruokahävikkipolitiikan päätavoitteena on vähentää elintarviketuotannon kokonaishävikkiä. Resurssienhallintaa priorisoidaan vahvasti. Käyttäytymiseen liittyvät muutokset ovat ratkaisevia, jotta voidaan vähentää turhan ruokahävikin ympäristöseurauksia sekä sosiaalisia ja taloudellisia seurauksia. Tämän vuoksi painopisteessä ovat kampanjat, kansalaisaloitteet ja oppilaitosten koulutusohjelmat.

Vuonna 2010 julkaistun valtion elintarvikepoliittisen raportin tavoitteena oli puolittaa ruokahävikki ennen vuotta 2013. Evira on julkaissut ruoka-apuohjeet ruoka-apua antaville ja välittävälle toimijoille sekä toimintaa valvoville kuntien elintarvikevalvontaviranomaisille. Ohjeiden tarkoituksena on selkiinnyttää toimintatapoja ja vastuukysymyksiä ruoka-avun luovuttamisessa ja elintarvikkeiden uudelleenjakamisessa. Luovutettava ruoka-avulla tarkoitetaan erityisesti tuotteita, joihin on merkitty parasta ennen käyttöpäivä ja jotka ovat yhä käyttökelpoisia, minkä vuoksi niitä voi myydä tai lahjoittaa päivämäärän ylittymisen jälkeen.

Suomen tilastotiedot osoittavat ruokahävikin olevan Suomessa pienempi kuin muissa Pohjoismaissa ja Euroopan maissa. Tiedot keränneiden tutkijoiden mukaan (Luke) osasy syy Suomen suhteellisen alhaiseen ruokahävikkiin löytyy kuitenkin myös erilaisista mittaus- ja raportointimenetelmistä. Yksi syy siihen, että EU pyrkii harmonisoimaan ruokahävikkiä koskevaa tietoa EU-hankkeen FUSIONS kautta, onkin juuri tietojen erilaisuus. Toukokuussa 2016 julkaistu raportti Fusions esittelee laskelmat EU:n kaikkien 28 jäsenmaan elintarvikeketjujen hävikkiesiintymistä. Ruokahävikkilaskelmat ovat peräisin vuodelta 2013 ja perustuvat kansallisiin jätetilastoihin, joihin on yhdistetty valikoituja tutkimuksia. Maakohtaiset raportit ja niiden yhteenvedot löytyvät

Suomen, Ruotsin, Tanskan ja Norjan osalta - samat maat ovat aktiivisia myös Pohjoismaiden ministerineuvoston hankkeessa.

Islanti

Islannin ympäristökeskus on vastikään lanseerannut ensimmäisen ruokahävikkiä koskevan suurehkon kyselyn Islannissa. Tuloksista käy ilmi, että 75 prosenttia islantilaisista pyrkii minimoimaan kotitalouden ruokahävikin. Tutkimus aiotaan toistaa vuosittain, jotta saadaan parempaa tietoa ruokahävikin torjumiseksi Islannissa.

Mitkä toimenpiteet ovat osoittautuneet tehokkaimmiksi ruokahävikin torjunnassa Pohjoismaissa?

Pohjoismaisten ruokahävikkiprojektien tavoitteena ei ole ollut löytää tehokkainta toimenpidettä ruokahävikin torjumiseen. Sen sijaan projektien tavoitteena on ollut hankkia uutta tietoa niiltä osa-alueilta, joiden työstämistä maat haluavat jatkaa. Tämän vuoksi näiden pohjoismaisten projektien tehokkaimmat toimenpiteet eivät välttämättä ole kaikkein tehokkaimpia toimenpiteitä.

Tämän lisäksi on huomattava, etteivät projektit ole vielä päättyneet eivätkä ne näin ollen ole vielä toimittaneet suosituksiaan suuntaviivoiksi, joiden avulla ruokahävikkiä voitaisiin jatkossa vähentää Pohjoismaissa.

Suurin päiväysmerkintöihin liittyvä ruokahävikin väheneminen voidaan varmaankin saavuttaa jatkamalla kuluttajien opastamista siihen, miten päiväysmerkintöjä tulee lukea, sillä monet kuluttajat heittävät yhä pois elintarvikkeita, joiden "parasta ennen" -päivämäärä on ylittynyt. Päiväysmerkintäprojekti on osoittanut, että vähittäiskauppa voisi hyötyä huomattavasti siitä, että Pohjoismaissa laskettaisiin ja harmonisoidaisiin pakastelämpötiloja, sillä alhainen lämpötila pidentää elintarvikkeen säilyvyyttä. Tämän arvioidaan olevan resurssitehokasta, vaikka jäähdyttämisen lisääkin energiankulutusta. Lisäksi suojakaasupakatun lihan säilyvyyttä voidaan lisätä merkittävästi vaihtamalla käytetyn kaasun tyyppiä.

Uudelleenjakamisprojekti on osoittanut, että tiedon- ja kokemustenvaihdolla uudelleenjakamisesta on paljon potentiaalia. Lisäksi moni asia voi onnistua, kun tehdään yhteistyötä viranomaisten, elintarvikeyritysten ja ruokapankkien välillä. Elintarvikkeiden jakelun suurin haaste on liiketoimintamalli, jossa ruokapankit ovat väliportaana. Tähän asti ne ovat ensisijaisesti toimineet vapaaehtoisella työvoimalla.

Yleisesti ottaen aktivoituminen ruokahävikkiä vastaan on lisääntynyt huomattavasti kaikissa Pohjoismaissa vuodesta 2010. Eri Pohjoismaiden kaikkein profiloituneimpien aloitteiden joukossa ovat kuluttajille suunnatut tiedotuskampanjat ja supermarkettien aloitteet muun muassa myydä alennuksella tuotteita, joiden "parasta ennen" -päiväys on lähellä. Molempia aloitteita pidetään tehokkaina.

Onko ruokahävikin vähentäminen osa Pohjoismaiden ministerineuvoston työtä tällä hetkellä ja mitkä ovat siinä tapauksessa tärkeimmät toimenpiteet?

Kuten aiemmin mainittiin, kyseiset kolme projektia jatkuvat vuonna 2016 – niiden rahoitus tulee vuoden 2015 priorisointibudjetista.

Näitä kolmea projektia on koordinoitunut yhteispohjoismaalainen johtoryhmä, johon kuuluu viranomaisia Tanskasta, Norjasta, Ruotsista ja Suomesta. Tämä ryhmä on toiminut hyvänä välikätenä, jonka kautta on saatu levitettyä kokemuksia maiden välillä. Ryhmän odotetaan hakevan määrärahoja Nordic Innovationilta, jotta se voisi jatkaa yhteispohjoismaalaista työtä ruokahävikin vähentämiseksi.

Myös Pohjoismaiden maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikeasiain ministerineuvosto laatii parhaillaan uutta yhteistyöohjelmaa vuosille 2017–2020, jonka teemoihin ruokahävikin ja resurssitehokkaan tuotannon odotetaan sisältyvän.

Pvm

Maatalous- ja ympäristöministeri
Kimmo Tiilikainen
